

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н.КАРАЗІНА

ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: Взаємозв'язок захисних механізмів і довербальних травм в української
молоді

Студентки 4 курсу групи ПС-42
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми «Психологія»
за спеціальністю 053 – ПСИХОЛОГІЯ
Бобрицької А.А.

Керівник: доцент, кандидат психологічних
наук Маєвська Н.А.

Чотирьохрівнева шкала оцінювання _____
Кількість балів: _____

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАХИСНИХ МЕХАНІЗМІВ І ДОВЕРБАЛЬНИХ ТРАВМ	5
1.1. Поняття та класифікація захисних механізмів	5
1.2. Довербальні травми: поняття, особливості формування та наслідки	8
1.3. Роль довербальних травм у формуванні захисних механізмів	11
Висновки до розділу 1	12
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЗАХИСНИХ МЕХАНІЗМІВ І ДОВЕРБАЛЬНИХ ТРАВМ В УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ	14
2.1. Мета та завдання дослідження	14
2.2. Опис вибірки	14
2.3. Опис діагностичного інструментарію	15
2.4. Дослідження захисних механізмів української молоді	16
2.5. Дослідження генералізованого типу прив'язаності української молоді	20
2.6. Дослідження довербальних травм української молоді	24
2.7. Взаємозв'язок захисних механізмів і довербальних травм в української молоді	29
Висновки до розділу 2	34
ВИСНОВКИ	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	38
АНОТАЦІЯ	42

ВСТУП

Психологічне благополуччя молоді відіграє ключову роль у створенні стабільного та гармонійного суспільства. В умовах глобальних криз, військових конфліктів і зростаючого стресу особливу увагу варто приділити чинникам, що впливають на психіку людини з найперших років життя, навіть до появи мови. Одним із таких чинників є довербальні травми, які закладають основу емоційної сприйнятливості й надалі формують поведінку та механізми психологічного захисту. Вивчення цих механізмів, їхньої ролі в адаптації та дезадаптації в умовах травматичного досвіду є вкрай актуальним для розроблення ефективних методів підтримки та відновлення психологічного стану молоді.

На сьогодні психологічна наука активно досліджує як теоретичні, так і практичні аспекти роботи захисних механізмів особистості. Однак зв'язок між довербальними травмами та захисними механізмами ще не набув належного висвітлення. Особливо це актуально для молоді України, яка, перебуваючи в умовах соціально-культурних змін, стикається з високим ризиком психотравматизації. Розуміння цього взаємозв'язку дасть змогу не тільки поглибити знання про психологію молоді, а й запропонувати нові шляхи надання психологічної допомоги.

Актуальність теми визначається необхідністю більш детального вивчення впливу довербальних травм на розвиток особистісної структури молоді та їхнього зв'язку із захисними механізмами. Це дослідження особливо важливе в контексті сучасного українського суспільства, що переживає безліч кризових явищ, здатних призвести до накопичення довербальних травм у молодому віці.

Об'єкт дослідження: несвідомі процеси.

Предмет дослідження: взаємозв'язок захисних механізмів із довербальними травмами в українській молоді.

Мета дослідження: виявити особливості взаємозв'язку захисних механізмів особистості та довербальних травм в українській молоді.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні підходи до вивчення захисних механізмів особистості та довербальних травм
2. Дослідити особливості захисних механізмів чоловіків та жінок молодого віку в Україні
3. Визначити особливості оцінки генералізованого типу прив'язаності у чоловіків та жінок молодого віку в Україні
4. Визначити особливості довербальних травм чоловіків та жінок молодого віку в Україні
5. Виявити взаємозв'язок захисних механізмів із довербальними травмами у чоловіків та жінок молодого віку в Україні

Гіпотеза дослідження: існує взаємозв'язок між довербальними травмами та активністю захисних механізмів у молоді: довербальні травми зумовлюють специфічні патерни захисної поведінки, які спрямовані на уникнення переживань, пов'язаних із травматичним досвідом.

Вибірка досліджуваних: 73 особи, віком від 18 до 25 років, розподілені на 2 групи за критерієм статі.

Методики дослідження:

1. Індекс Життєвого стилю Р. Плутчика і Келлермана
2. «Самооцінка генералізованого типу прив'язаності» К. Бартолом'ю, Л. Хоровітц
3. Опитувальник «Діагностика довербальних травм згідно методу психотерапії «Я-реконструкція» ((ДДТ.ЯР))» Т. Павленко

Методи мат.статистики: порівняльний аналіз - U-критерій Манна-Уїтні, кореляційний аналіз – коефіцієнт рангової кореляції r-Спірмена.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати можуть бути використані у сфері психологічного консультування, психотерапії, педагогіки та соціальної роботи. Виявлення особливостей взаємозв'язку довербальних травм і захисних механізмів відкриє нові перспективи для психологів і педагогів, які працюють із молоддю, що пережила ранні травматичні події.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАХИСНИХ МЕХАНІЗМІВ І ДОВЕРБАЛЬНИХ ТРАВМ

1.1. Поняття та класифікація захисних механізмів

Психіка людини постійно перебуває в динамічній взаємодії як із внутрішніми переживаннями, так і з зовнішніми впливами, що можуть спричиняти значне емоційне напруження. Одним з основних механізмів, що відповідають за регулювання цього напруження, є захисні механізми, які розвиваються в процесі особистісного становлення та відіграють ключову роль у підтриманні психічної рівноваги. Термін «захисні механізми» виник у межах психоаналізу, започаткованого Зигмундом Фройдом, проте з плином часу він набув ширшого міждисциплінарного характеру і став об'єктом вивчення в таких галузях, як когнітивна, гуманістична психологія та нейропсихологія. В основі роботи цих механізмів лежить несвідоме прагнення особистості знизити вплив психотравмуючих чинників, перетворюючи або витісняючи небажані переживання, що допомагає адаптуватися до зовнішньої реальності.

Сучасна психологія розглядає захисні механізми як універсальні психічні процеси, які охоплюють широкий спектр реакцій на конфліктні ситуації. Варто наголосити, що вони самі по собі не є патологічними, проте надмірне їхнє використання або неправильна активація можуть призвести до відхилень в особистісному розвитку, проблем із соціальною адаптацією та навіть стати передумовою для невротичних розладів. Психоаналітичний підхід виокремлює різні форми захисту, які можуть чинити як позитивний, так і негативний вплив на особистість. Залежно від стадії розвитку особистості та характеру внутрішніх конфліктів, захисні механізми можуть проявлятися через витіснення неприємних спогадів, раціоналізацію поведінки, проєкцію особистих імпульсів на інших людей, заперечення загрозової інформації, сублімацію бажань у соціально прийнятну діяльність та інші подібні реакції.

З погляду структурної теорії, запропонованої Фрейдом, захисні механізми виникають як реакція «Я» на конфлікт між інстинктивними спонуканнями «Воно» і моральними вимогами «Над-Я». Дослідження його доньки, Анни Фрейд, дали змогу глибше зрозуміти ці процеси та розкрили їхню значущість у розвитку дитини. Надалі інші теоретики, такі як Кернберг, Когут і Гіллган, запропонували свої погляди на класифікацію та функціонування цих механізмів, підкреслюючи їхню роль у формуванні особистості та її взаємовідносинах із навколишнім середовищем [15].

Анна Фрейд запропонувала детальну класифікацію захисних механізмів, розділивши їх на більш примітивні (наприклад, витіснення, заперечення, дисоціація) і більш зрілі (сублімація, гумор, раціоналізація). Кернберг розглядав захисні механізми в контексті нарцисичних розладів, акцентуючи увагу на розщепленні. Когут, своєю чергою, зосередився на процесі самооб'єднання через інтеграцію особистого досвіду. Гіллган, у своїх дослідженнях, акцентував увагу на соціально-культурному контексті розвитку захистів [6].

Незважаючи на відмінності в підходах, найпоширенішою є класифікація захисних механізмів на примітивні та зрілі. Примітивні механізми найчастіше трапляються на ранніх етапах розвитку особистості або у випадках патологічних станів, і спрямовані на спотворення реальності та уникнення її усвідомлення. Зрілі ж форми захисту, як-от гумор, сублімація або раціоналізація, сприяють конструктивному розв'язанню конфліктів і забезпечують ефективнішу адаптацію особистості до зовнішніх умов. У психології існує безліч підходів до класифікації захисних механізмів, і одним із перших, хто систематизував їх, була Анна Фрейд, яка виокремила такі механізми, як витіснення, регресія, проекція, реактивне утворення, ідентифікація та сублімація [16].

О. Кернберг досліджував захисні механізми в контексті патології особистості, особливу увагу приділяючи таким механізмам, як розщеплення, ідеалізація та знецінення. На відміну від нього, Когут зосередився на механізмах самозахисту в нарцисичних особистостях, серед яких важливу роль відіграють ідеалізація та віддзеркалення, використовувані для збереження цілісності «Я» [6].

Сучасна когнітивно-поведінкова психологія розглядає захисні механізми як стратегії подолання стресу, поділяючи їх на адаптивні (наприклад, раціоналізація, сублімація, гумор) і дезадаптивні (наприклад, заперечення, уникнення, дисоціація).

Таким чином, незважаючи на відмінності в класифікаціях, усі захисні механізми виконують одну ключову функцію - підтримання психологічної рівноваги та захист особистості від надмірного стресу або внутрішніх конфліктів.

Дослідження останніх років показують, що ефективність використання захисних механізмів залежить не тільки від їхнього характеру, а й від рівня рефлексії особистості та гнучкості у виборі способів справлятися зі стресовими ситуаціями. Наприклад, дослідження, проведене Algorani і Gupta, показало, що люди з високим рівнем рефлексії та адаптивними стратегіями копіngu частіше використовують зрілі захисні механізми, такі як сублімація, гумор і раціоналізація. Натомість низький рівень рефлексивності асоціюється з переважанням примітивних захисних механізмів, таких як заперечення, проєкція та регресія [21]. Також дослідження Войцеховської О. і Закалик Г. показало, що в людей із широким спектром захисних стратегій спостерігається краща здатність справлятися з психологічними труднощами та менша схильність до невротичних симптомів [5].

У клінічній практиці аналіз захисних механізмів відіграє важливу роль у діагностиці психічного стану пацієнта, оскільки дає змогу виявити не тільки особливості реагування на кризові ситуації, а й більш глибокі патерни особистісного функціонування. Робота над усвідомленням і корекцією деструктивних захисних механізмів є ключовим аспектом багатьох психотерапевтичних методів, включно з психоаналізом, когнітивно-поведінковою терапією та гештальт-терапією.

З огляду на складність і багатогранність захисних механізмів, їхнє вивчення залишається важливим напрямом у різних галузях психології. Значимість цих досліджень виходить за межі клінічної практики, оскільки захисні механізми мають значний вплив на повсякденне життя, визначаючи способи адаптації людини до мінливого світу, розвиток міжособистісних стосунків і формування ідентичності.

1.2. Довербальні травми: поняття, особливості формування та наслідки

Феномен довербальної травми є важливим елементом дослідження в контексті раннього психічного розвитку людини, оскільки саме в цей період закладаються підвалини для подальшої емоційної регуляції, когнітивних процесів та взаємодій з оточуючими. Концепцію довербальної травми розглядають у межах різних теоретичних напрямів, проте їх об'єднує визнання того, що травматичні переживання, які виникають до появи мовлення, можуть суттєво вплинути на структуру особистості. Дослідження показують, що такі травми часто залишаються неусвідомленими через неможливість вербалізувати спогади, проте вони проявляються у вигляді поведінкових і соматичних реакцій, які продовжують впливати на людину впродовж усього її життя.

Довербальні травми виникають на найбільш ранніх етапах розвитку, коли психіка дитини особливо сприйнятлива до зовнішніх впливів. Т. Павленко у своїй роботі, присвяченій психотерапевтичному методу «Я-реконструкція», підкреслює, що такі травми можуть бути спричинені емоційною або фізичною зневагою, розлукою з матір'ю, відсутністю базової емоційної безпеки, а також ускладненнями під час вагітності та пологів [12].

На думку Т. Павленко, довербальні травми можна класифікувати на три основні категорії:

1. Біологічні (перинатальні) травми. Ці травми відбуваються ще на стадії внутрішньоутробного розвитку або в момент народження. Вони можуть бути пов'язані з ускладненнями в період вагітності, кисневим голодуванням, передчасними або складними пологами. Подібні травми можуть впливати на рівень тривожності та чутливість організму дитини.

2. Сенсорні (дефіцитарні) травми. Вони виникають у разі, коли в перші місяці життя дитина відчуває дефіцит сенсорного контакту, особливо тілесного контакту з матір'ю. Це може бути пов'язано з перебуванням у лікарні без матері, недостатньою увагою з боку батьків або відмовою від грудного вигодовування. Ці травми нерідко призводять до труднощів у формуванні базової довіри до світу і можуть стати причиною незвичної поведінки в більш зрілому віці.

3. Соціально-емоційні травми. До цієї категорії належать травматичні переживання, пов'язані з браком емоційної підтримки, холодністю з боку батьків, розлукою або втратами в ранньому віці. Такі травми можуть стати підґрунтям для формування тривожних і дезорганізованих моделей прив'язаності [12].

Наслідки цих травм можуть впливати на здатність дитини формувати довіру до навколишнього світу, що, згідно з теоріями Еріксона, є найважливішим етапом психосоціального розвитку. Янченко А. та Іващенко О. зазначають, що наслідки довербальних травм можуть проявлятися у вигляді труднощів у саморегуляції, схильності до прокрастинації та проблем у навчальній діяльності [16].

Розвиток психіки в довербальному періоді має свої певні особливості. Серед таких особливостей можна виокремити те, що впливи травми на людину не сприймаються та не опрацьовуються людиною на рівні свідомості, а знаходять свій прояв саме в поведінці, реакціях, а також впливають на розвиток механізмів захисту психіки.

Н. Володарська підкреслює, що саме захисні механізми відіграють найважливішу роль у процесі адаптації до травматичного досвіду, допомагаючи компенсувати його негативні наслідки [2]. Проте надмірна активність цих механізмів може призвести до порушення нормального функціонування особистості та проблем в емоційній регуляції.

Важливим є підхід А. В. Кедрової, яка вивчає зв'язок між адаптацією та захисно-подолаючою поведінкою, наголошуючи на тому, що ефективність психологічної компенсації напряму залежить від розвиненості копінг-стратегій та наявності підтримуючого середовища [5].

Довербальні травми можуть впливати не тільки на емоційне регулювання, а й на фізичний стан психіки. Це підтверджується дослідженнями, які показують соматичну реакцію на ранні травми, що виражається в підвищеній чутливості до стресу, проблемах із сенсорною інтеграцією та схильності до психосоматичних розладів. Т. Мікова вважає, що навіть уявлення батьків про стать дитини та їхні несвідомі очікування можуть стати причиною формування ранніх травматичних

переживань, які потім впливають на самоідентифікацію та міжособистісні стосунки дитини [7].

Ще одним важливим аспектом довербальних травм є їхній вплив на майбутню взаємодію з оточуючими. Ранній травматичний досвід може закласти схильність до дезорганізованої прив'язаності. Doyle A. і López-Levers L. зазначають, що такі діти, ставши дорослими, стикаються з труднощами у встановленні довірчих стосунків, можуть уникати емоційної близькості або, навпаки, проявляти надмірну залежність від партнера [19]. Це також підтримується теорією прив'язаності Джона Боулбі, який стверджує, що довербальний період є критичним для формування почуття безпеки в дитини. Дослідження Фоні та Майн (1990) показали, що діти, у яких була порушена або травмована взаємодія з основними опікунами, у дорослому віці часто демонструють дезорганізовані моделі прив'язаності, які проявляються у суперечливій поведінці у стосунках - у бажанні близькості та страху втратити її [19].

Це знаходить підтвердження з нашим минулорічним дослідженням, де вивчається взаємозв'язок між довербальними травмами та психологічною стійкістю особистості, вказуючи на те, що ранні травматичні переживання можуть сформувати схильність до підвищеної тривожності та труднощі в подоланні стресових ситуацій. У межах нашого дослідження, проведеного в курсовій роботі, ми виявили, що учасники з високим рівнем довербальних травм показують значно нижчі показники психологічної стійкості та здатності справлятися зі стресом [1].

З огляду на це, корекція довербальних травм потребує спеціалізованих методів, які враховують особливості їхнього формування та прояву.

Т. Павленко у своїй докторській дисертації висвітлює ефективність методу «Я-реконструкція», який спрямований на відновлення цілісності особистості через реконструювання ранніх травматичних переживань та інтеграцію несвідомих емоційних станів [12]. Ці підходи підтверджуються роботами Algorani & Gupta, які досліджують копінг-стратегії в умовах раннього травматичного досвіду та наголошують на важливості роботи з тілесними та емоційними реакціями [17].

Таким чином, довербальні травми є багатогранним і складним феноменом, який впливає на широкий спектр психологічного функціонування особистості. Їхній

вплив може проявлятися в різних формах: від порушень емоційної регуляції до проблем у прив'язаності та соматичних розладів. Розуміння природи цих травм і розробка ефективних методів їхньої корекції є важливими завданнями сучасної психології, адже вони мають безпосередній вплив на якість життя людини та її здатність адаптуватися в соціальному середовищі.

1.3. Роль довербальних травм у формуванні захисних механізмів

Формування захисних механізмів є найважливішим процесом, який допомагає особистості адаптуватися до стресових ситуацій, і його початок можна відстежити ще на довербальному етапі розвитку. Довербальні травми, отримані в ранньому віці, залишають вагомий слід у психіці, впливаючи на подальшу емоційну регуляцію, прив'язаність і базове сприйняття світу. Оскільки ці переживання не можуть бути вербалізовані, психіка не в змозі обробити травматичний досвід звичним способом, що змушує її створювати особливі форми психологічного захисту.

Ранні травматичні події, як-от емоційна депривація, розлука з опікуном, порушення тілесного контакту або важкі перинатальні переживання, активують примітивніші захисні механізми. Ці механізми можуть стати фундаментом для майбутніх патернів реагування. Важливо зазначити, що до таких механізмів належать витіснення, дисоціація, проєкція, заперечення та регресія. Н. Володарська підкреслює, що ці форми захисту часто проявляються в людей, які пережили ранні травми, оскільки вони допомагають уникнути усвідомлення травматичних подій [2]. Наприклад, витіснення дає змогу заблокувати болісні спогади, дисоціація зменшує емоційну інтенсивність досвіду, а проєкція допомагає уникнути внутрішнього конфлікту, приписуючи власні несвідомі імпульси іншим людям.

Згодом, у зрілому віці, ці захисні механізми можуть або адаптуватися до соціальних умов, модифікуючись, або залишатися у своїй первісній примітивній формі, що ускладнює взаємодію з навколишнім світом. О. Янченко та О. Іващенко зазначають, що довербальні травми значно збільшують вірогідність використання

жорстких і негнучких захисних стратегій, що, своєю чергою, може заважати розвитку більш ефективних копінг-стратегій [16].

Ці висновки підтверджують дослідження А. В. Кедрової, яка акцентує увагу на зв'язку між адаптацією особистості та особливостями її захисно-долаючої поведінки. Вона встановила, що рівень адаптації безпосередньо пов'язаний зі стратегіями захисту, де менш гнучкі механізми можуть призводити до проблем у соціалізації та зниження стресостійкості [5].

Залежно від особливостей соціального середовища та особистісного розвитку людина може з часом навчитися використовувати більш адаптивні способи захисту, такі як раціоналізація, гумор або сублімація. Однак, якщо ранні травми залишаються неусвідомленими, примітивні механізми захисту можуть продовжувати переважати, що може призвести до розвитку невротичних або особистісних розладів. Т. В. Павленко у своїй роботі наголошує на важливості реконструкції раннього травматичного досвіду за допомогою психотерапевтичних методів, оскільки без усвідомлення та інтеграції цих переживань особистість залишається вразливою перед несвідомими реакціями [10].

Таким чином, довербальні травми відіграють вирішальну роль у формуванні захисних механізмів, створюючи основу для майбутніх способів реагування на стресові ситуації. Саме вони визначають, чи буде людина схильна до конструктивних способів емоційної регуляції, чи зазнаватиме труднощів у подоланні життєвих криз. Робота з довербальними травмами важлива не тільки для виправлення їхніх наслідків, а й для розвитку гнучких і адаптивних захисних механізмів, що сприяє поліпшенню психологічного добробуту та соціальної інтеграції.

Висновки до Розділу 1

1. Захисні механізми відіграють ключову роль у регулюванні стресу та підтримці психологічної рівноваги. Вони можуть бути адаптивними (сублімація, раціоналізація) або дезадаптивними (витіснення, заперечення, проєкція), впливаючи на соціальну взаємодію та особистісний розвиток. Функція цих механізмів полягає в

несвідомому прагненні людини зменшити дію психотравматичних факторів через трансформацію або витіснення небажаних переживань, таким шляхом забезпечуючи адаптацію до реальності. Сучасні дослідження інформують про те, що ефективність застосування захисних механізмів залежить як і від їхньої природи, так і від вміння особистості до рефлексії та адаптивності вибору стилів подолання стресових подій. Водночас, надмірне застосування примітивних механізмів може спричиняти невротичні розлади, що робить їхнє вчасне виявлення важливим аспектом для психологічної діагностики та терапії.

2. Дослідники вказують, що довербальні травми є складним та багатовимірним феноменом, що впливає на широкий спектр психологічного функціонування особистості. Їхній вплив може проявлятися у різних формах, від емоційної дисрегуляції до порушень прив'язаності та соматичних розладів. Довербальні травми можуть бути зумовлені через емоційне або фізичне нехтування, дефіцит базової емоційної безпеки, розлуку з матір'ю, ускладнення під час вагітності або пологів. Наслідки таких травм більшою мірою не усвідомлюються особистістю, тому важливо розуміти природу довербальних травм та розробляти ефективні підходи до їхньої корекції, оскільки вони мають безпосереднє значення для якості життя людини та її здатності до адаптації у соціальному середовищі.

3. Завдяки теоретичному дослідженню було визначено, що довербальні травми відіграють визначальну роль у формуванні захисних механізмів, створюючи основу для майбутніх патернів реагування на стресові ситуації. Ці травми визначають, чи буде людина схильною до конструктивних методів емоційної регуляції, чи ж відчуватиме труднощі у подоланні життєвих криз та викликів. Таким чином, наявність довербальних травм у людини несвідомо підштовхує її до використання жорстких, негнучких типів захисних механізмів, що також може мати негативний вплив на розвиток конструктивних копінг-стратегій. Важливість роботи з довербальними травмами полягає не лише у корекції їхніх наслідків, а й у можливості розвитку більш гнучких, адаптивних механізмів захисту, що сприятимуть психологічному благополуччю та соціальній інтеграції.

РОЗДІЛ 2

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЗАХИСНИХ МЕХАНІЗМІВ І ДОВЕРБАЛЬНИХ ТРАВМ В УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ

2.1. Мета та завдання дослідження

Мета дослідження - виявити особливості взаємозв'язку захисних механізмів особистості та довербальних травм в української молоді.

Завдання дослідження:

1. Дослідити особливості захисних механізмів чоловіків та жінок молодого віку в Україні
2. Визначити особливості оцінки генералізованого типу прив'язаності у чоловіків та жінок молодого віку в Україні
3. Визначити особливості довербальних травм чоловіків та жінок молодого віку в Україні
4. Виявити взаємозв'язок захисних механізмів із довербальними травмами у чоловіків та жінок молодого віку в Україні

Гіпотеза дослідження: існує взаємозв'язок між довербальними травмами та активністю захисних механізмів у молоді: довербальні травми зумовлюють специфічні патерни захисної поведінки, які спрямовані на уникнення переживань, пов'язаних із травматичним досвідом.

2.2. Опис вибірки

Вибірка досліджуваних складається із 73 осіб, віком від 18 до 25 років, розподілені на 2 групи за критерієм статі. До I групи увійшли 35 чоловіків – молодих українців; до II групи увійшли 38 молодих жінок – українок.

Досліджування проходило в онлайн форматі, з урахуванням загостреної соціально-політичної ситуації в країні.

2.3. Опис діагностичного інструментарію

Для дослідження взаємозв'язку захисних механізмів і довербальних травм в української молоді ми використали наступні діагностичні методики:

1. Індекс Життєвого стилю Р. Плутчика і Келлермана [24] – цей опитувальник націлений на визначення особливостей захисних механізмів особистості. Опитувальник включає в себе 92 питання, на які досліджуваним необхідно було відповісти за шкалою «вірно» чи «не вірно». До «вимірюваних» захисних механізмів, в контексті цієї методики, належать:

- витіснення
- заперечення
- заміщення
- компенсація
- реактивне утворення
- проєкція
- інтелектуалізація
- регресія

2. Методика «Самооцінка генералізованого типу прив'язаності» К. Бартолом'ю, Л. Хоровітц [6] – ця методика направлена на визначення типу прив'язаності особистості. У ході дослідження за цією методикою можливо виявити особливості вираженості чотирьох типів прип'язаності, а саме:

- тип А – «надійний», або «безпечний»
- тип В – «надзалучений», або «тривожно-суперечливий»
- тип С – «відсторонено-унікаючий»
- тип D - «боязкий», або «обережний»

3. Опитувальник «Діагностика довербальних травм згідно методу психотерапії «Я-реконструкція» ((ДДТ.ЯР)) Т. Павленко [15] – цей опитувальний направлений на дослідження основних довербальних травм особистості. Опитувальник складається із 30 питань, на які досліджуваним необхідно було відповісти за 5-ти бальною шкалою. Серед досліджуваних травм автори методики виділяють:

- Право бажати
- Право володіти (мати)
- Право отримувати задоволення

Для здійснення розрахунків ми використовували наступні методи математичної статистики:

1. Порівняльний аналіз – U-критерій Манна-Уїтні – статистичний метод, що дозволяє визначити відмінності між двома вибірками молодих українців – між чоловіками та жінками.
2. Кореляційний аналіз – Коефіцієнт рангової кореляції r-Спірмена – непараметричний статистичний метод, що дозволяє дослідити кореляційний зв'язок між захисними механізмами та довербальними травмами досліджуваних молодих українців.

2.4. Дослідження захисних механізмів української молоді

На першому етапі емпіричного дослідження нами були проаналізовані результати дослідження захисних механізмів у молодих українців. Результати дослідження представлені в таблиці 2.1.

За результатами дослідження за вісьмома типами захисних механізмів, ми мали змогу побачити наступні особливості.

У чоловіків найвиразнішим захисним механізмом виявилася проєкція, що вказує на схильність до несвідомої проєкції власних неприйнятних почуттів та імпульсів на оточуючих.

Цей механізм часто формується в умовах дефіциту емоційного схвалення в ранньому віці, особливо при порушенні прихильності. Для чоловіків проєкція може бути способом несвідомого «перепрацювання» емоцій, які можуть бути виражені словами і залишаються лише на рівні тілесної пам'яті. Також це може вказувати на слабку розвиненість здатності до рефлексії та використовуватися як своєрідний спосіб обходу травмуючого дитячого досвіду чи втрати емоційного контакту.

Таблиця 2.1.

Результати дослідження захисних механізмів молодих чоловіків та жінок

	Чоловіки			Жінки		
	п	середнє	ст.відх.	п	середнє	ст.відх.
Заперечення	35	6,114	1,605	38	9,579	1,553
Витіснення	35	5,914	1,704	38	5,789	1,961
Регресія	35	3,886	2,285	38	7,447	3,984
Компенсація	35	3,343	2,678	38	3,316	2,611
Проекція	35	7,629	3,874	38	4,026	2,982
Заміщення	35	4,371	1,497	38	5,447	1,969
Інтелектуалізація	35	3,571	3,09	38	3	2,526
Реактивне утворення	35	4,743	3,193	38	5,237	3,208

Також серед чоловіків достатньо вираженим захисним механізмом є заперечення, що відображає схильність до ігнорування чи викривлення реальності. Цей механізм може бути характерним для молодих чоловіків, які пережили нестабільність або загрозу з боку значущого дорослого в ранньому дитинстві.

Заперечення, ймовірно, допомагає молодим чоловікам уникати контакту з травмуючими переживаннями, створюючи ілюзію стійкості за умов нерозвиненої здатності справлятися з тривогою. У контексті довербальних травм воно може вказувати на спробу впоратися з незадоволеними базовими потребами, такими як безпека, турбота, тепло тощо.

Також у чоловіків відзначаються помірні показники вираженості за шкалами витіснення та заміщення. Витіснення пов'язані з усуненням хвилюючих думок зі свідомості, а заміщення — з перенесенням емоційної реакції на більш соціально і внутрішньо прийнятні об'єкти. Обидва механізми можуть бути пов'язані з пригніченими ранніми емоціями, які не мали можливості для вираження.

Менш виражені у чоловіків механізми компенсації, регресії, інтелектуалізації та реактивного утворення.

Натомість, найбільш вираженим захисним механізмом у групі молодих жінок - це заперечення. Це говорить про виражену схильність уникати усвідомлення травмуючого досвіду та стресових подій. Заперечення, на нашу думку, в контексті жінок може служити бар'єром між особистістю та ранніми переживаннями, які ще не мали мовного вираження. Воно допомагає уникати контакту із фрагментами травматичного довербального досвіду.

Другим за вираженістю механізмом у групі досліджуваних жінок виявилася регресія. Такі результати імовірно вказують на схильність до повертання до більш ранніх моделей поведінки як відповідь на стрес, наприклад потреба в тому аби «бути залежною», надмірна сльозливість, певне відчуття безсилля, тощо.

Менш вираженими для групи досліджуваних молодих жінок є такі захисні механізми як реактивне утворення, заміщення, інтелектуалізація та компенсація.

Таким чином, за результатами дослідження особливостей захисних механізмів досліджуваної української молоді, було визначено, що для чоловіків найбільш типовим є використання таких захисних механізмів як проєкція негативних, стресових переживань та імпульсів на інших, а також заперечення негативного досвіду. Натомість для групи молодих жінок характерним є заперечення негативного досвіду, а також використання більш «дитячих» форм поведінки для запобігання впливу стресових травмуючих факторів на особистість.

Проведений порівняльний аналіз дав нам змогу виявити декілька статистично значимих показників різниці (таблиця 2.2.).

Результати порівняльного аналізу вказують на наявність статистично значимих відмінностей між чоловіками і жінками у чотирьох з восьми захисних механізмів, а саме: заперечення, регресії, проєкції та заміщення. Це дозволяє зробити висновок про різну природу психологічного захисту у досліджуваних чоловіків та жінок.

Таблиця 2.2.

Порівняльний аналіз особливостей захисних механізмів молодих чоловіків та жінок

	Сума чоловіки	Сума жінки	U	p
Заперечення	712	1989	82*	0,0001
Витіснення	1318	1383	642	0,799
Регресія	938	1763	308*	0,0001
Компенсація	1294	1407	664	0,991
Проекція	1646	1055	314*	0,0001
Заміщення	1084	1617	454*	0,019
Інтелектуалізація	1359	1342	601	0,479
Реактивне утворення	1241	1460	611	0,551

Примітка: * значимі показники на рівні 0,05

Виявлено наявність статистично значимих відмінностей у вираженості механізму заперечення: жінки мають значно вищі показники вираженості цього захисного механізму порівняно з чоловіками ($U=82$, $p=0,0001$). Така тенденція може говорити про те, що жінки частіше вдаються до заперечення як до первинної форми психологічного захисту, що полягає у несвідомій відмові від сприйняття травматичної інформації, а також стресових факторів.

Значна відмінність виявлена також у використанні механізму регресії. Результати дослідження вказують на те, що жінки частіше вдаються до цієї форми психологічного захисту, порівняно із чоловіками ($U=308$, $p=0,0001$). Тобто для жінок більш характерним є повернення до більш примітивних, інфантильних форм поведінки у відповідь на стресові ситуації.

Протилежна тенденція спостерігається у вираженості проєкції – за результатами порівняльного аналізу чоловіки продемонстрували значно вищий рівень вираженості цього механізму порівняно з жінками ($U = 314$, $p = 0,0001$). Тобто для чоловіків більш вираженим є несвідоме приписування власних неприйнятних

імпульсів, бажань чи почуттів іншим людям. Цей механізм дозволяє чоловікам уникати прямої конфронтації з внутрішніми переживаннями, що суперечать самооцінці чи соціальним очікуванням. Для чоловіків молодого віку проєкція може бути способом зберегти почуття ідентичності, відповідно до прийнятих соціальних норм, і залишатись мужнім, не демонструючи вразливість.

Заміщення є ще одним механізмом за яким виявлено статистично значущі статеві відмінності. Згідно з результатами дослідження, більш вираженими ці показники є в групі молодих жінок ($U = 454, p = 0,019$). У жінок це може виражатися у вигляді підвищеної дратівливості чи тривожності з несуттєвих приводів, тоді як справжні джерела переживань залишаються неусвідомленими.

Інші механізми, а саме витіснення, компенсація, інтелектуалізація та реактивне утворення, не показали статистично значимих відмінностей.

Таким чином, за результатами порівняльного аналізу було визначено, що жінки частіше схильні уникати травматичного досвіду через заперечення, регресію та заміщення, що пов'язано, на нашу думку, з їхньою більшою емоційною чутливістю та вразливістю, що природно притаманно жіночій статі. Чоловіки, в свою чергу, частіше вдаються до проєкції, що допомагає їм підтримувати ілюзію контролю та мужності, приховуючи власну вразливість.

2.5. Дослідження генералізованого типу прив'язаності української молоді

Наступними ми проаналізуємо результати дослідження генералізованого типу прив'язаності у досліджуваних молодих українців. Результати дослідження для обох досліджуваних груп представлені на рисунку 2.1.

За результатами дослідження особливостей генералізованого типу прив'язаності досліджуваних молодих українців ми визначили наступне.

У чоловіків найбільш вираженими виявився надійний та боязкий типи прив'язаності. Це свідчить про те, що більшість чоловіків демонструє стійкий образ себе та інших, здатний до довіри у відносинах, проте відчувають певний страх перед близькістю, можливо, аби не видаватися ззовні більш вразливими.

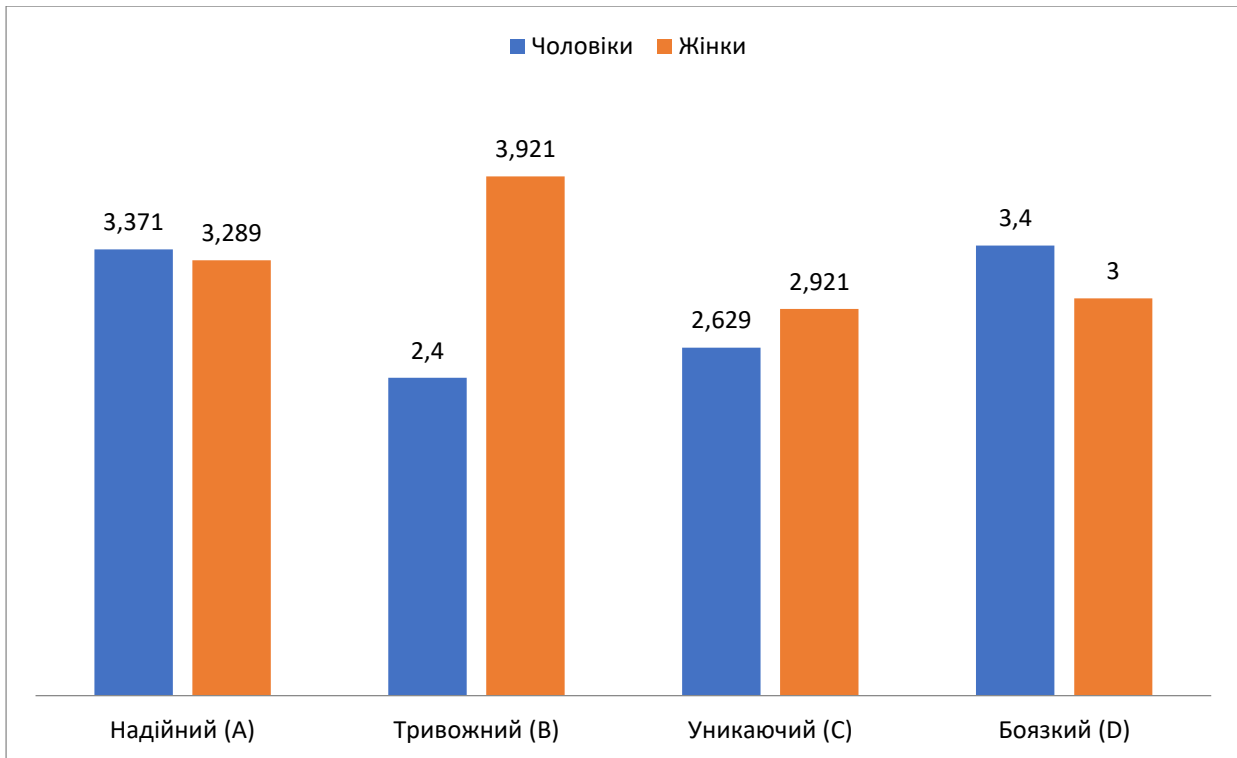

Рисунок 2.1. Результати дослідження генералізованого типу прив'язаності у молодих чоловіків та жінок

Надійна модель прив'язаності формується за умови, що в ранньому дитинстві близький дорослий був емоційно доступний, послідовний і чутливий до потреб дитини, навіть до початку мовного розвитку. Високий рівень надійної прихильності у чоловіків може свідчити про позитивний досвід ранньої безпечної взаємодії, що сприяло формуванню зрілих захисних механізмів.

У свою чергу, боязкий тип поєднує в собі риси тривожної і уникаючої прихильності: чоловіки одночасно прагнуть емоційної близькості і одночасно її бояться через страх відкидання або ж прагнення не здаватись занадто чутливим чи вразливим.

Цей тип вважається найбільш нестабільним і болючим, оскільки внутрішній конфлікт між прагненням любові та страхом її втрати веде до хронічної тривоги, зниженої самооцінки та вразливості. На нашу думку, подібний страх міг сформуватись під тиском зовнішніх соціальних установок, що чоловік має бути мужнім, не проявляти слабкості, не бути чутливим та вразливим. Натомість глибока емоційна включеність у стосунки може провокувати появу у чоловіків більшої

чутливості та чуттєвості, емпатійності, м'якості по відношенню до інших, що часто може не прийматись у соціумі, а іноді навіть засуджуватись.

Натомість для групи досліджуваних молодих жінок переважаючим виявився тривожний тип прихильності. Цей тип пов'язаний з емоційною нестабільністю у відносинах, сильною залежністю від зовнішньої оцінки, страхом відкидання та гострою потребою у підтвердженні власної цінності та любові.

У контексті довербальної травматизації це може свідчити про ранній досвід емоційної нестабільності, коли реакції дорослого були непослідовними — спочатку дуже доступними для дитини, а потім холодними. У результаті в дитини формується глибока тривожність, що залишається на рівні невербалізованих переживань і яка згодом виявляється в емоційній нестійкості.

Цей тип прихильності також може пояснювати використання механізмів регресії та заперечення у жінок, оскільки тривожна прихильність супроводжується страхом покинутості та труднощами у саморегуляції.

Відсутність внутрішнього ресурсу емоційної автономії змушує молодих жінок вже в усвідомленому дорослому віці несвідомо відтворювати дитячо-батьківські сценарії, прагнучи підтвердження любові через залежність чи конфлікти.

Таким чином, за результатами дослідження генералізованого типу прив'язаності було визначено, що для чоловіків більш притаманними є надійний та боязкий типи прив'язаності, що говорить про них як про особистостей, що прагнуть близьких стосунків і водночас мають побоювання щодо порушень власної ідентичності в контексті цих стосунків. У свою чергу, для жінок характерним є тривожний тип прив'язаності, тобто наявність внутрішньої тривоги, що обумовлює потреби у постійному підтвердженні любові та власної цінності у стосунках з партнерами.

Результати порівняльного аналізу за типами прив'язаності у досліджуваних молодих чоловіків та жінок представлені нами в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Порівняльний аналіз за типами прив'язаності у молодих чоловіків та жінок

	Сума чоловіки	Сума жінки	U	p
Надійний(A)	1310,5	1390,5	649,5	0,864
Тривожний(B)	886	1815	256*	0,0001
Унікаючий(C)	1206	1495	576	0,325
Боязкий(D)	1404	1297	556	0,228

Примітка: * значимі показники на рівні 0,05

За результатами порівняльного аналізу за типами прив'язаності досліджуваних молодих чоловіків та жінок було визначено наявність єдиного значимого показника відмінності, а саме за тривожним типом прив'язаності. За результатами дослідження виявлено, що більш високими ці показники є у групі досліджуваних жінок ($U = 256$, $p = 0,0001$).

Виразність тривожного типу прихильності у жінок може бути пов'язана з низкою глибоких психологічних причин, особливо з пережитими травмами. З погляду соціокультурних особливостей дівчат частіше заохочують до емоційної відкритості, залежності від думки оточуючих і пошуку зовнішніх джерел безпеки.

Ці фактори можуть посилювати схильність до тривожної прив'язаності, особливо, якщо базове почуття довіри було порушено ще в ранньому віці. У довербальний період такі дівчатка могли стикатися з нестабільною чи непередбачуваною емоційною реакцією значущого дорослого. Це перешкоджало формуванню надійного відчуття безпеки, посилюючи емоційну прихильність та потребу у постійному підтвердженні кохання та турботи.

На противагу жінкам, чоловіки у досліджуваній вибірці показали значно нижчий рівень тривожної прихильності. Це може бути обумовлено як соціальними очікуваннями, так і реальним досвідом ранньої емоційної дистанції. З дитинства хлопчиків частіше вчать бути сильними, незалежними і контролювати свої почуття,

що знижує виразність тривожної прив'язаності навіть, якщо внутрішня емоційна нестабільність все-таки присутня.

Інші типи - надійний, унікальний і боязкий - не показали значних відмінностей.

Таким чином, достовірно більш високий рівень тривожної прихильності у жінок у порівнянні з чоловіками, що проявляється у сильній потребі жінок в емоційному підтвердженні та схильності до тривожних переживань у відносинах, що супроводжуються страхом втратити об'єкт прихильності.

На наступному етапі дослідження ми проаналізуємо особливості довербальних травм досліджуваних молодих чоловіків та жінок.

2.6. Дослідження довербальних травм української молоді

На цьому етапі дослідження нами були проаналізовані особливості довербальних травм у досліджуваних молодих чоловіків та жінок. Результати дослідження представлені на рисунку 2.2.

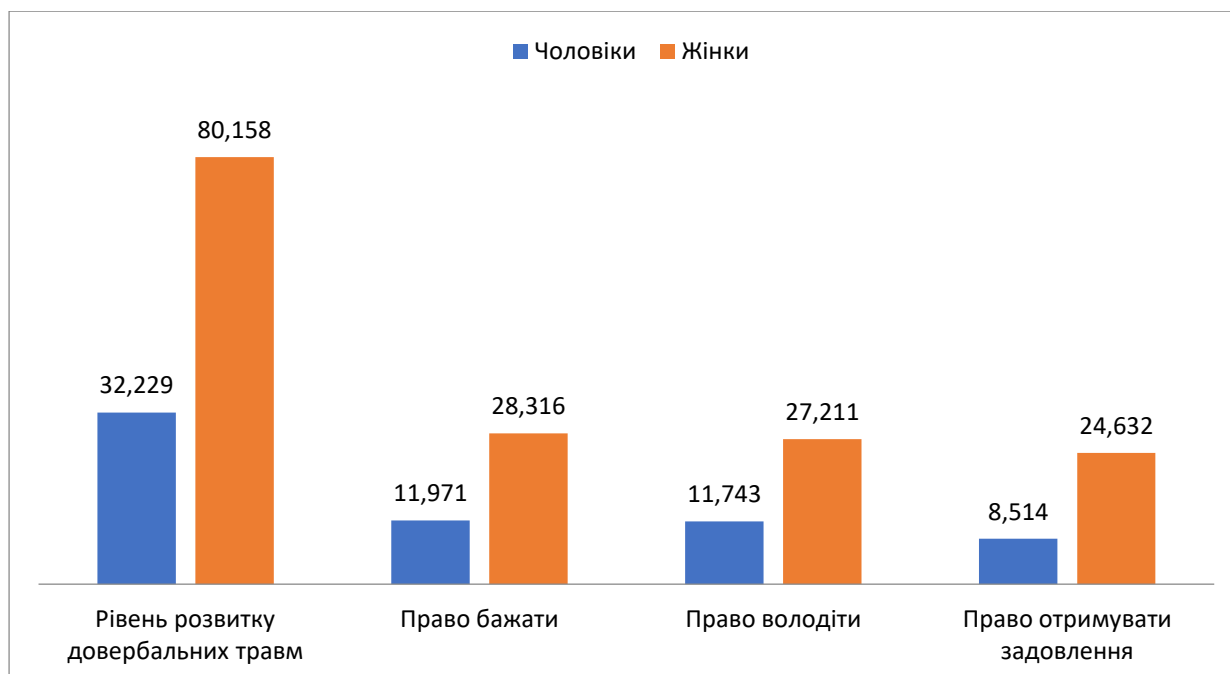

Рисунок 2.2. Результати дослідження довербальних травм у молодих чоловіків та жінок

За результатами дослідження особливостей вияву довербальних травм у досліджуваних молодих чоловіків та жінок було визначено ряд особливостей.

Середній рівень загальної виразності довербальних травм у жінок більш ніж удвічі перевищує аналогічний показник у чоловіків. Це свідчить про значно серйозніше порушення базових довірчих структур особистості жінок, які закладаються ще у період тілесно-емоційного досвіду до розвитку мови.

Високі показники вказують на порушення фундаментальних структур — права бажати, мати і отримувати задоволення, що надалі глибоко вбудовується в структуру «Я» та впливає на формування базових уявлень про себе, інших людей та навколишній світ.

Жінки показали значно вищі рівні деформацій за всіма трьома субшкалами. Так, за оцінками за шкалою «право бажати» ми можемо говорити про наявність у жінок глибоких внутрішніх заборон на формування власних бажань та прагнень. У ряді випадків навіть тілесне відчуття «я хочу» може блокуватися, викликаючи відчуття провини, сорому чи розгубленості.

Показник за шкалою «право володіти» у жінок також значно вищий за групу чоловіків, що свідчить про складнощі з відчуттям власної суб'єктності, володінням своїм тілом, простором і ресурсами. Такі порушення зазвичай формуються у дитинстві при порушенні особистих кордонів, надмірному контролі або емоційному чи фізичному вторгненні з боку дорослих. В результаті закріплюється базова установка: «я не маю права на своє», що проявляється в проблемах із самоцінністю та потребою доводити свою значущість через досягнення.

Ще більш виразною є відмінність за шкалою «право отримувати задоволення»: у жінок середній бал є суттєво вищим за групу чоловіків. Це особливо важливо в контексті базових тілесних задоволень, задоволення емоційних та фізичних потреб, інтимності та сексуальності. Висока травматизація в цій галузі вказує на наявність внутрішніх блоків у сприйнятті задоволення. Надалі це проявляється у складнощі з довірою, відкритістю в інтимних відносинах, а також у труднощах дозволити собі радість та насолоду життям.

На відміну від жінок, чоловіки продемонстрували значно нижчі рівні довербальних травм за всіма шкалами. Їхній середній показник знаходиться в відносно «безпечному» діапазоні. Права бажати, володіти та отримувати задоволення у чоловіків травмовані меншою мірою.

Це, мабуть, пов'язано з тим, що у традиційних українських сім'ях хлопчикам частіше надається більше фізичної свободи та тілесної автономії. Хоча емоційна близькість могла бути обмеженою, тілесна суб'єктність хлопчиків рідше зазнавала придушення чи порушення. З раннього віку їм дозволяли бажати, діяти та отримувати, хоч і в умовах жорстких соціальних очікувань. Згодом це сприяє формуванню захисних механізмів, таких як проєкція, інтелектуалізація та уникнення глибоких емоційних переживань.

Таким чином, результати дослідження показують, що жінки набагато частіше несуть у собі глибокі сліди ранніх довербальних травм, що порушують базові потреби особистості. Це стає основою для тривожної прив'язаності, порушень у механізмах захисту та складнощів у побудові структури свого «Я». Чоловіки ж, попри наявність психоемоційних труднощів, демонструють адаптивніший рівень саморегуляції за рахунок меншого травматичного досвіду в галузі базових потреб.

Для підтвердження припущень щодо значимих відмінностей у показниках чоловіків та жінок нами також було проведено порівняльний аналіз, результати котрого позначені в таблиці 2.4.

Порівняльний аналіз рівня довербальних травм за даними опитувальника встановив статистично значущі відмінності між чоловіками та жінками за всіма шкалами.

Рівні розвитку довербальних травм, а також порушення базових психологічних прав — права бажати, володіти та отримувати задоволення — виявилися значно вищими у жінок, що свідчить про більш виражене емоційне ушкодження саме в цій групі.

Таблиця 2.4.

Порівняльний аналіз за типами довербальних травм у молодих чоловіків та жінок

	Сума чоловіки	Сума жінки	U	p
Рівень розвитку довербальних травм	698	2003	68*	0,0001
Право бажати	880,5	1820,5	250,5*	0,0001
Право володіти	918,5	1782,5	288,5*	0,0001
Право отримувати задоволення	883,5	1817,5	253,5*	0,0001

Примітка: * значимі показники на рівні 0,05

Загальний показник розвитку довербальних травм у жінок значно перевищує аналогічний у чоловіків ($U = 68$; $p = 0,0001$). Тож можна припустити, що в українському суспільстві жінки частіше стикаються з дефіцитом безумовної підтримки, тілесної та емоційної безпеки на ранніх етапах взаємодії з матір'ю, батьком чи іншими важливими дорослими.

Такі переживання можуть закладати почуття знедоленості, негідності та сорому за свої потреби, а також формують недовіру до світу як до безпечного середовища.

За шкалою «Право бажати» жінки також мають значно вищі показники ($U=250,5$; $p=0,0001$). Це свідчить про формування з дитинства внутрішньої заборони висловлювання бажань — їх вважали соромними, небезпечними чи неприйнятними. Подібні патерни можуть бути наслідком ігнорування емоційних та фізичних потреб дитини чи негативної реакції батьків на прояв ініціативи.

Культурні очікування, які вимагають від жінок бути покірними та зручними, посилюють цю заборону. У дорослому житті це може виявлятися складнощами у постановці цілей, реалізації бажань та прояві ініціативи у відносинах та кар'єрі.

Показник за шкалою «Право володіти» у жінок також виявився значно вищим ($U = 288,5$; $p = 0,0001$), що вказує на серйозні порушення почуття власної суб'єктності - права на особисті межі, простір, тілесну та психологічну автономію.

У дитинстві подібні травми могли виникати через жорсткий контроль, нав'язування волі дорослих, відсутність свободи вибору. У результаті досліджувані жінки не відчують значного контролю над своїм тілом та права володіти ним, а також особистим часом, ресурсами та життям в цілому, часто схилиючись до самопожертви.

Аналогічна ситуація спостерігається за шкалою «Право отримувати задоволення» ($U = 253,5$; $p = 0,0001$): у жінок відзначені серйозні порушення на рівні здатності до отримання радості від життя, емоцій, тілесного досвіду та інтимності.

Такі проблеми часто формуються за відсутності задоволення у ранній взаємодії з матір'ю або коли задоволення супроводжувалося болем, соромом чи виною. Згодом це закріплює несвідому установку, що задоволення від життя треба заслужити. Це проявляється у нездатності дозволити собі радість, задоволення від близькості, що знижує рівень щастя та задоволеності стосунками.

У чоловіків усі показники довербальних травм виявилися значно нижчими. Це не виключає наявності у них травматичного досвіду, але вказує на менший рівень порушень базових психологічних прав у ранньому віці.

Це може бути пов'язано з тим, що у вихованні хлопчиків часто більше допускається свободи до самовираження і менше контролю. Крім того, чоловіки рідше схильні до глибокої емоційної рефлексії своїх травм, що впливає на сприйняття результатів.

Таким чином, порівняльний аналіз вказує на те, що молоді жінки значно частіше переживають наслідки довербальних травм, що впливає на їхню здатність вибудовувати здорові стосунки, захищати особисті межі, дозволяти собі бажання та насолоду. Чоловіки, незважаючи на наявність певних труднощів, демонструють набагато нижчий рівень подібних порушень.

У наступному підрозділі ми розглянемо наявність взаємозв'язків між захисними механізмами, типом прив'язаності та довербальними травмами.

2.7. Взаємозв'язок захисних механізмів і довербальних травм в українській молоді

На останньому етапі ми проаналізуємо наявність взаємозв'язків між захисними механізмами, типом прив'язаності та довербальними травмами у молодих чоловіків та жінок, що є нашими досліджуваними.

Першими ми проаналізуємо результати кореляційного аналізу для групи чоловіків. Зазначимо, що в роботі представлений скорочений варіант кореляційної матриці, що відображає статистично значимі показники. Загальний вигляд кореляційної матриці представлений у додатках. Результати кореляційного аналізу для групи молодих українських чоловіків представлені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

Результати кореляційного аналізу для групи молодих чоловіків

	Надійний (A)	Унікаючий (C)	Боязкий (D)	Рівень розвитку довербальних травм	Право отримувати задоволення
Заперечення	-0,405*		0,478*		
Витіснення		0,432*			
Регресія				-0,383*	-0,363*
Заміщення		-0,475*			
Інтелектуалізація	-0,331*				

Примітка: * значимі показники на рівні 0,05

За результатами кореляційного аналізу у групі досліджуваних молодих чоловіків було виявлено кілька значних взаємозв'язків між захисними механізмами, типами прив'язаності та показниками довербальних травм.

Насамперед, кореляція між регресією та рівнем розвитку довербальних травм дорівнює -0,383, що вказує на помірно негативний зв'язок. Чоловіки, які частіше

вдаються до регресії, мають менший рівень довербальних травм. Можна припустити, що регресія, повертаючи людину до більш ранніх, менш зрілих способів реагування, знижує емоційну напругу і полегшує проживання травматичного досвіду.

Також регресія негативно корелює з правом чоловіків отримувати задоволення (-0,363), що може говорити про прагнення повернутись до тих форм поведінки, коли вони могли отримувати бажане без додаткових умов.

Інших взаємозв'язків між показниками захисних механізмів та довербальних травм виявлено не було.

Також цікавими є наявність взаємозв'язків між захисними механізмами та типами прив'язаності.

Насамперед, негативна кореляція між механізмом заперечення та надійним типом прив'язаності становить $-0,405$. Тобто ми можемо зазначити, що чоловіки, які частіше використовують заперечення, демонструють нижчий рівень вираженості надійного типу прив'язаності, тобто меншою мірою прагнуть до встановлення надійних, довірливих стосунків.

Ми можемо припустити, що заперечення дозволяє уникати усвідомлення негативного досвіду, тим самим вони віддаляються від відчуття надійності у стосунках. Також в контексті вивчення саме довербальних травм ми можемо припустити, що у таких чоловіків не сформувався базовий досвід емоційної безпеки у ранньому віці, відповідно ті моменти, які викликають в них більшу емоційність – «стираються», таким чином захищаючи чоловіка.

При цьому є цікавим наявність прямого зв'язку між запереченням та боязким типом прив'язаності (0,478), що лише підкріплює наше припущення. Намагаючись відсторонитись від глибоких емоційних зв'язків чоловіки намагаються мінімізувати вплив реального або потенційного стресу, аби не здаватись вразливими, емоційними, настерегтись від можливих негативних відчуттів.

Негативна кореляція між механізмом заміщення і уникаючим типом прив'язаності (-0,475) показує, що чоловіки, які схильні використовувати заміщення, рідше демонструють уникаючу поведінку в емоційних відносинах. Це може означати, що заміщення допомагає переживати важкі стресові ситуації, переключаючи увагу на

безпечніші об'єкти або ситуації, що знижує емоційну дистанцію. У контексті довербального досвіду та травматизації ми можемо припустити, що в ранній період більш безпечна фігура могла заміщувати емоційно недоступних батька або матір, що і сформувало подібну тенденцію в дорослому віці.

З цієї точки зору також цікавою є кореляція між механізмом витіснення та унікаючим типом прив'язаності. Прямий кореляційний зв'язок (0,432) у цьому випадку говорить про прагнення заблокувати негативні емоції, проте глибинне їх переживання може провокувати розвиток тривожності та недовіри у стосунках з іншими.

Кореляція між інтелектуалізацією та надійним типом прив'язаності становить $-0,331$, що свідчить про слабкий негативний зв'язок. Чоловіки, які схильні інтелектуалізувати свої переживання, можуть мати певні труднощі у встановленні надійних і відвертих стосунків. Інтелектуалізація дозволяє їм дистанціюватися від емоцій, розглядаючи те, що відбувається з позиції логіки та раціональності, що сприяє зниженню рівня емоційного включення у стосунки із іншими.

Загалом, виявлені взаємозв'язки демонструють, як використання різних захисних механізмів пов'язана з рівнем емпатії, прив'язаністю та здатністю чоловіків справлятися з емоційними переживаннями, а також наявністю неусвідомлених ранніх травм, де чоловіки відчують себе покинутими, не достатньо емоційно близькими із значимими фігурами, проте мали упередження в тому, що вони мають придушувати власні переживання.

Результати кореляційного аналізу для групи досліджуваних жінок були представлені нами в таблиці 2.6.

За результатами кореляційного аналізу досліджуваних жінок молодого віку було виявлено ряд значимих кореляційних зв'язків.

Таблиця 2.6.

Результати кореляційного аналізу для групи молодих жінок

	Надійний (A)	Тривожний (C)	Боязкий (D)	Право бажати	Право отримувати задоволення
Заперечення	-0,456*				
Витіснення					-0,337*
Компенсація		0,327*			
Заміщення		0,327*	0,405*	0,426*	
Інтелектуалізація					-0,361*

Примітка: * значимі показники на рівні 0,05

Насамперед негативний кореляційний зв'язок між витісненням та правом на отримання задоволення (-0,337) може вказувати на те, що жінки, які часто пригнічують свої емоції та бажання, можуть відчувати складнощі у переживанні радості та задоволення від життя.

Витіснення, захищаючи від болю, одночасно обмежує можливість повноцінно насолоджуватися емоційними моментами, оскільки, можливо, більшість подій сприймаються жінками із недовірою, зайвою тривожністю тощо.

Негативна кореляція між інтелектуалізацією та правом отримувати задоволення (-0,361) говорить про те, що жінки, які схильні раціоналізувати свої емоції, рідше дозволяють відкрито виявляти право на досягнення задоволення. Інтелектуалізація сприяє створенню емоційної дистанції, знижуючи рівень безпосереднього емоційного відгуку та заважаючи повному усвідомленню повноти життя, а також не дає сформуватись моделі загальної задоволеності життям.

Позитивна кореляція між заміщенням та правом бажати (0,426) говорить про те, що ті, кому притаманний перенос гніву, негативних емоцій на більш підходящий об'єкт, більше дозволяють собі хотіти, усвідомлюють свої бажання, орієнтуються на власні цінності, а не нав'язані ззовні, тобто живуть відповідно до своїх очікувань.

У свою чергу, зв'язки між типами прив'язаності та захисними механізмами вказують на наступні особливості.

Зокрема, негативний кореляційний зв'язок між запереченням та надійним типом прив'язаності (-0,456) вказує на те, що чим частіше жінки вдаються до заперечення, тим рідше у них проявляється надійний тип прив'язаності. Це може свідчити про те, що схильність до заперечення власних почуттів та потреб веде до створення емоційної дистанції та нестачі відкритості у стосунках, ускладнюючи формування стійких та довірчих зв'язків і, в свою чергу, формуючи тривожність, безпорадність та недовіру у молодих жінок.

Такий зв'язок також може бути проінтерпретованим та доповненим в контексті довербальних травм, тобто це може бути результатом не достатньої емоційної близькості із значимим дорослим у ранні періоди життя.

Позитивна кореляція між компенсацією та тривожним типом прив'язаності (0,327) показує, що жінки з тривожною прихильністю частіше використовують компенсацію як спосіб психологічного захисту. Це може виражатися у прагненні компенсувати внутрішні почуття невпевненості за рахунок досягнень в інших сферах, наприклад, у професійній чи зовнішній успішності, щоб зміцнити свою самооцінку на тлі емоційної нестабільності.

У контексті довербальних травм така тенденція може бути наслідком непослідовності у вихованні досліджуваних жінок в ранні періоди, тобто коли реакція на певні дії від значимого дорослого була непередбачуваною, непослідовною, а іноді амбівалентною, тобто за одну і ту саму дію жінки могли отримати і похвалу і покарання.

Заміщення, яке позитивно корелює як із тривожним типом прив'язаності (0,327), так і з боязким типом (0,405), вказує на схильність жінок, які застосовують цей механізм, замінювати пряме вираження емоцій на непрямі дії. Вони можуть уникати відкритих емоційних контактів, перенаправляючи свої почуття на менш уразливі області, щоб справлятися зі страхом відмови чи відсутності підтримки.

Саме на цьому тлі жінки, для прикладу, можуть уникати близьких контактів із партнерами, спираючись на внутрішню тривожність. А також страх перед

відкиданням, саме тому можуть більше акцентувати увагу саме на дружніх стосунках, або ж зміцненню стосунків на робочому тлі. Такі страхи можуть часто ставати наслідками саме довербальних травм, коли близькість із значими людьми не асоціювалась із відчуттям безпеки.

В цілому виявлені взаємозв'язки показують, що захисні механізми у жінок відіграють важливу роль у регуляції емоцій, самооцінці та здатності переживати задоволення. Однак надмірне використання певних механізмів та «перекривання» негативних почуттів, а не прагнення позбутись їх повністю, може стримувати розвиток глибоких та щирих емоційних зв'язків як із собою, так і з оточуючими.

Висновки до розділу 2

1. Визначено, що жінки частіше уникають травматичного досвіду за допомогою таких механізмів захисту як заперечення та регресія, що можна пояснити їхньою більшою емоційною чутливістю та вразливістю, що природно притаманно жіночій статі. Чоловіки ж частіше використовують проєкцію та заперечення відповідно, як захисний механізм, що допомагає їм підтримувати ілюзію контролю та мужності, таким чином, приховуючи власну вразливість. При чому порівняльний аналіз особливостей захисних механізмів показав, що жінки набагато частіше використовують заперечення, регресію, та заміщення відповідно, порівняно з чоловіками. У свою чергу, відповідно до порівняльного аналізу, чоловіча група демонструє частіше виростання механізму проєкції.

2. Виявлено, що чоловікам притаманні надійний та боязкий типи прив'язаності, що свідчить про те, що вони одночасно прагнуть близьких стосунків і мають побоювання щодо порушень власної ідентичності у тісному контакті. Водночас жінкам характерним є тривожний тип прив'язаності, тобто присутність внутрішньої тривоги, яка зумовлює потреби у постійному підтвердженні власної цінності та любові у стосунках з партнерами. Результати порівняльного аналізу за типами прив'язаності показав, що жінки частіше демонструють вираженість тривожного типу.

3. Визначено, що молодь жіночої статі має значно вищий показник наявності довербальних травм, ніж чоловіча стать. Права бажати і володіти, а також отримання задоволення порушені значною мірою. Це впливає на спроможність жінок будувати здорові, екологічні стосунки, відстоювати особисті кордони, дозволяти собі бажання та насолоду. Група чоловіків має низьку вираженість довербальних травм, права бажати, володіти та отримувати задоволення, тобто демонструє набагато нижчий рівень подібних порушень.

4. Встановлено наявність негативних кореляційних зв'язків між захисним механізмом «регресія» та загальним рівнем розвитку довербальних травм та шкалою «право отримувати задоволення» у групі чоловіків. Жіноча група демонструє негативний кореляційний зв'язок між витісненням, інтелектуалізацією та шкалою «право отримувати задоволення». А також позитивну кореляцію між заміщенням та шкалою «право бажати». Між типами прив'язаності та захисними механізмами встановлено наступні особливості: у чоловічій групі – негативні кореляційні зв'язки між механізмами заперечення та надійним типом прив'язаності, заміщенням і уникаючим типом прив'язаності, інтелектуалізацією та надійним типом прив'язаності; позитивні зв'язки між запереченням та боязким типом прив'язаності, механізмом витіснення та уникаючим типом прив'язаності. У жіночій групі – негативний кореляційний зв'язок між запереченням та надійним типом уподобання, а також позитивні зв'язки між компенсацією та тривожним типом прив'язаності, між заміщенням та тривожним і боязким типами прив'язаності. Такі кореляційні зв'язки свідчать про те, що жінки використовують захисні механізми для контролю над власними емоційними станами, почуттями, бажаннями, а також над побудовою близьких зв'язків та відкритістю з іншими. Чоловікам захисні механізми допомагають знижувати емоційну напругу, полегшувати переживання досвіду, який травмує, отримувати бажане. У певних випадках механізми захисту заважають їм побудувати надійні, здорові стосунки, сприяють відстороненню від партнера, тривожності й недовіри у тісному контакті з ними.

ВИСНОВКИ

1. Захисні механізми виступають ключовим механізмом регуляції стресу, гармонізації психологічної рівноваги, які поділяються на адаптивні та дезадаптивні. У свою чергу, довербальні травми – це наявні травмуючі внутрішні переживання, що були отримані в ранні періоди розвитку. Вплив довербальних травм проявляється в різних аспектах життєдіяльності особистості – в емоційній дисрегуляції, порушеннях прив'язаності та навіть у соматичних розладах. Частіше за все прояв довербальних трав у дорослому віці має три основні форми – порушення права бажати, мати та отримувати задоволення. Також довербальні травми впливають на формування та вибір захисних механізмів особистості, оскільки саме вони створюють основу для майбутніх патернів реагування на стрес та на його подолання.

2. На підставі проведеного емпіричного дослідження було виявлено, що молодь чоловічої статі частіше схильна до використання таких механізмів захисту як проєкція та заперечення, які дозволяють їм приховувати свою вразливість. Групи жінок найчастіше притаманне використання механізмів заперечення та регресії, які допомагають їм уникати досвіду, який травмує. Також нами було встановлено, що чоловікам найбільш характерні надійний та боязкий типи прив'язаності, які свідчать про те, що вони позитивно ставляться як до себе, так і до партнерів у стосунках, і водночас мають страх порушень власної ідентичності та встановлень близьких контактів відповідно. У жінок вираженим є тривожний тип прив'язаності. Внаслідок цього внутрішня тривога викликає потребу в підтвердженні любові та власної цінності у романтичних стосунках. Також у ході дослідження визначено, що молодь жіночої статі суттєво частіше переживає наслідки довербальних травм, в порівнянні з чоловіками. Спираючись на отримані результати, встановлено наявність кореляційних зв'язків між такими захисними механізмами як заперечення, витіснення, регресія, заміщення та інтелектуалізація, загальним рівнем розвитку довербальних трав та правом на задоволення, а також надійним, уникаючим та боязким типами прив'язаності у групі досліджуваних молодих чоловіків. Таким чином, кореляційні зв'язки в групі чоловіків вказують на те, що використання різних

захисних механізмів пов'язане не лише із характерним типом прив'язаності, а і з здатністю чоловіків справлятися з емоційними переживаннями, які обумовлені саме довербальними травмами. Натомість у групі жінок виявлені значущі зв'язки між такими захисними механізмами як заперечення, витіснення, компенсація, заміщення та інтелектуалізація, правом бажати та отримувати задоволення, а також надійним, тривожним та боязким типами прив'язаності. Виявлені взаємозв'язки показують, що захисні механізми у жінок відіграють важливу роль у регуляції емоцій, умінні справлятися із відчуттям покинутості, страху перед самотністю, а також у здатності переживати задоволення.

Таким чином, за результатами дослідження було підтверджено гіпотезу дослідження – наявність довербальних травм пов'язано із вибором певних захисних механізмів, а також із формуванням генералізованого типу прив'язаності у молодих чоловіків та жінок.

Перспективами подальших досліджень є виявлення зв'язку між довербальними травмами та рівнем суб'єктивного благополуччя у молодих українців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бобрицька А., Маєвська Н. Довербальні травми та життєстійкість особистості. Харків: Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Психологія», 2024. С. 21-27. URL: <https://periodicals.karazin.ua/psychology/article/view/23873/21860>
2. Бондарева С. Огляд статті фернандо уррібаррі «психічна робота аналітика та три концепції контрперенесення». *Український психоаналітичний журнал*. 2024. С. 101–111. URL: <http://journals.npa.org.ua/index.php/psy/article/view/64>
3. Войцеховська О. В., Закалик Г. Р. Копінг-стратегії в умовах емоційного вигорання. Луганськ: Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. 2016. С. 121-125. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/c3b10042-7845-4cd5-becc-0281a61667e7/content>
4. Володарська Н. Особливості захисних механізмів особистості в психотерапії травми. *Перспективи та інновації науки*. Київ. 2023. 22 с. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/3747/3767>
5. Єльчанінова Т. М., Жванія Т. В., Бабкіна Д. В. Захисні механізми акцентуєваних особистостей. Харків: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди. 2020. С. 123–144. URL: https://www.researchgate.net/publication/346984836_ZAHISNI_MECHANIZMI_AKCENTUJOVANIH_OSOBISTOSTEJ#read
6. Казанжи М., Вторнікова Ю. Україномовна адаптація комплексу методик діагностики прив'язаності особистості. *Science and Education*. 2022. С 41-48. URL: https://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2022/4_2022/8.pdf
7. Карамушка Л. М., Снігур Ю. С. Копінг-стратегії: сутність, підходи до класифікації, значення для психологічного здоров'я особистості та організації. *Актуальні проблеми психології*. 2020. С. 23–30 URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720973/1/Karamushka_Snigur.pdf
8. Кедрова А. В. Особливості взаємозв'язку адаптації та захисно-долаючої поведінки у здобувачів : кваліфікац. робота на здобуття освіт. ступеня магістр : спец.

053 Психологія. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, каф. психології. Харків, 2022. 61 с. URL: <https://repo.odmu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/11418/Kulachinsky.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

9. Крайнюк В. М. Психологія стресостійкості особистості : монографія. К. : Ніка-Центр, 2007. 432 с. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2022/39-2022/36.pdf>

10. Мікова Т. Фантазія батьків про протилежну стать дитини та її вплив на формування довербальної травми. Наукові перспективи. 2023. С. 202-209. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vp/article/view/8191/8235>

11. Наугольник Л. Б. Психологія стресу. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2015. 324 с. URL: <http://library.megu.edu.ua:8180/jspui/handle/123456789/2128>

12. Невоєнна О. А., Зібарова Ю. В. Особливості захисних механізмів у підлітків в контексті батьківського виховання. Харків: Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2017. С. 24- 28. URL: <https://periodicals.karazin.ua/psychology/article/view/10239>

13. Павленко Т. В. Розуміння довербальних травм методом психотерапії «Я-реконструкція». Київ: Психобук. 2023. С. 85-88. URL: <https://er.nau.edu.ua/items/e5736932-b88f-4f44-b5e4-90569fd009bc>

14. Павленко Т. Розуміння конструкту «бажання» в структурі особистості відповідно методу психотерапії «Я-реконструкція». Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія: зб. наук. пр.2023. С. 118-125. URL: <https://ouci.dntb.gov.ua/en/works/7qYd01A7/>

15. Павленко Т. Метод психотерапії «Я-реконструкція» (вступ в метод). Київ: Психобук. 2021.С. 35 – 42. URL: <https://iapht.webnode.com.ua/metod-psikhoterapii-ya-rekonstruktsii/>

16. Павленко Т. Опитувальник «Діагностика довербальних травм згідно методу психотерапії «Я-реконструкція» (ДДТ. ЯР)». Київ : Психобук. 2022. С. 15-18. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/pis/article/view/3758>

17. Павленко Т. В. Фантазії як основний спосіб прояву конструктив особистості в методі психотерапії «Я-реконструкція». *Distance Education in Ukraine: Innovative, Normative-Legal, Pedagogical Aspects*, 3, 2023. С. 286-291. URL: https://www.researchgate.net/publication/374224382_FANTAZII_AK_OSNOVNIJ_SPOSIB_PROAVU_KONSTRUKTIV_OSOBISTOSTI_V_METODI_PSIHOTERAPII_A-REKONSTRUKCIA
18. Резнікова О. Психологія травмуючих ситуацій. Слов'янськ: ДВНЗ ДДПУ. 2018. С. 26-29.
19. Ренке С. Захисні механізми особистості як фактор збереження цілісності «Я». Кам'янець Подільський. 2010. С. 667-676. URL: <https://ibb.kpi.ua/index.php/2227-6246/article/view/161780>
20. Саржевський С. Н. Психологія та патологія емоцій, волі, уваги: навчально методичний посібник для студентів 4 курсу медичних факультетів зі спеціальностей «Лікувальна справа» та «Педіатрія». Запоріжжя, 2017. 72 с. URL: http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/5913/1/Sarzhevs%27kyjSN17_Psyho_tpe_vu.pdf
21. Степаненко Л. В. Порівняльний аналіз копінг-захисних механізмів психологів у різних стресових ситуаціях. Ужгород: Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2021. С. 17-21. URL: <http://psy-visnyk.uzhnu.uz.ua/index.php/psy/article/view/45>
22. Янченко О., Іващенко А. Вплив довербальної травми на виникнення прокрастинації у здобувачів вищої освіти. *Proceedings of the National Aviation University. Series: Pedagogy, Psychology*, 2020. С. 116-123. URL: https://www.researchgate.net/publication/390369848_VPLIV_DOVERBALNOI_TR_AVMI_NA_VINIKNENNA_PROKRASINACII_U_ZDOBUVACIV_VISOI_OSVITI
23. Яригіна О., & Павленко Т. Злість як спосіб відображення «травми володіння» в методі психотерапії «я-реконструкція». *Актуальні проблеми в системі освіти: загальноосвітній заклад середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти*. 2023. С. 676–684. URL: <https://doi.org/10.18372/2786-5487.1.17756>

24. Яцюк М.В. Психологія саморегуляції особистості. Вінниця: КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти». 2023. 81 с. URL: https://docs.academia.vn.ua/bitstream/handle/123456789/1547/29_compressed.pdf?sequence=1&isAllowed=y
25. Algorani, E. B., Gupta, V. Coping mechanisms. In *StatPearls [Internet]*. StatPearls Publishing. 2024. URL: <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK559031>
26. Doyle, A. N. D. R. E. A., & López-Levers, L. Trauma experienced in early childhood. *Trauma counseling: Theories and interventions for managing trauma, stress, crisis, and disaster*. 2023. P. 109-120. URL: https://www.researchgate.net/publication/358926863_Trauma_Experienced_in_Early_Childhood
27. Finn H., Warner E., Price M., Spinazzola J. The Boy Who Was Hit in the Face: Somatic Regulation and Processing of Preverbal Complex Trauma. *Journal of child & adolescent trauma*. 2017. P. 277-288. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32318157/>
28. Robert M. Sapolsky. *Behave: The Biology of Humans at Our Best and Worst*. Penguin books. New York, 2018. P. 800. URL: <https://lakenyapellet91.wordpress.com/wp-content/uploads/2019/05/behave-the-biology-of-humans-at-our-best-and-worst.pdf>

АНОТАЦІЯ

Бобрицька А.А. Взаємозв'язок захисних механізмів і довербальних травм в української молоді: кваліфікаційна робота.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню зв'язку між захисними механізмами та довербальними травмами в української молоді. Робота включає в себе вступ, два розділи та висновки. Перший розділ роботи присвячений теоретичному аналізу взаємозв'язку між захисними механізмами і довербальними травмами у молодих людей. Другий розділ присвячений опису процедури дослідження та вибірки, а також опис використаних діагностичних методик. Вибірка досліджуваних складається із 73 осіб, віком від 18 до 25 років, розподілені на 2 групи за критерієм статі. Також розділ містить аналіз отриманих результатів дослідження взаємозв'язку між захисними механізмами і довербальними травмами в української молоді. Порівняльний аналіз показав, що жінки частіше використовують заперечення, регресію та заміщення, а чоловіки – проєкцію. Порівняльний аналіз за типами прив'язаності свідчить, що жінки мають більшу вираженість тривожного типу прив'язаності. А також жіноча група демонструє вищий показник довербальних травм і їх складових. Кореляційний аналіз дозволив виявити у групі чоловіків негативні кореляційні зв'язки між регресією та довербальними травмами. Виявлено також негативні та позитивні кореляційні зв'язки між захисними механізмами та типами прив'язаності. У групі жінок виявлено негативні та позитивні кореляційні зв'язки між захисними механізмами та довербальними травмами, а також між механізмами та різними типами прив'язаності.

Ключові слова: молодий вік, травма, захисні механізми, довербальна травма, тип прив'язаності

SUMMARY

Bobrytska A. The relationship between defense mechanisms and preverbal traumas in Ukrainian youth: qualification work.

Qualification work is devoted to the study of the relationship between protective mechanisms and preverbal traumas in Ukrainian youth. The work includes an introduction, two chapters and conclusions. The first section of the work is devoted to the theoretical analysis of the relationship between protective mechanisms and preverbal traumas in young people. The second section is devoted to the description of the research procedure and sampling, as well as a description of the diagnostic methods used. The sample of the study consists of 73 people aged 18 to 25 years, divided into 2 groups according to gender. Also this section contains an analysis of the obtained results of the study of the relationship between protective mechanisms and preverbal traumas in Ukrainian youth. Comparative analysis showed that women more often use denial, regression and substitution, and men - projection. Comparative analysis by type of attachment shows that women have a greater severity of the anxiety type of attachment. Also, the female group demonstrates a higher rate of preverbal traumas and their components. Correlation analysis allowed to identify negative correlations between regression and preverbal traumas in the male group. Also, negative and positive correlations were found between protective mechanisms and attachment types. In the female group, negative and positive correlations were identified between protective mechanisms and preverbal traumas, as well as between mechanisms and various types of attachment.

Keywords: young age, trauma, protective mechanisms, preverbal trauma, type of attachment